

ЛЕОНІД МАРЧЕНКО: «ТЕАТР — ЦЕ ДЛЯ МЕНЕ ВСЕ»

Розмову вела Анна Косенко

— Ставлячи виставу «Камера обскура» за Набоковим, у якій ви граєте головну роль, режисер досить сміливо повівся з текстом, розставив акценти на свій розсуд. Як ви сприйняли таке трактування роману?

— Коли Набоков приніс роман Буніну, той прочитав і сказав: «Прийшов юнак і розстріляв усіх нас, стариків!». Потім вони з Буніним стали ворогами. Через те, що Бунін не міг сприйняти набоковське мистецтво заради мистецтва, відсутність бодай якогось мораліте. Набоков не моралізує, а лише досліджує, що ж змусило Бруно Кречмера, в якого великі землі, багатство, чудова родина, кинутись сторч головою на цю неосвічену дівчинку Магду. Він вивчає, не засуджує і не виправдовує. Фактично ми на сцені показуємо сьогоднішній день, адже зараз також часто можна зустріти таку пару — йому 45, їй 19. Можливо, саме тому публіка так зацікавилась і тепло сприйняла наш спектакль.

Працювати над виставою було приємно, актори одразу прийняли задум режисера, його трактування образів, спектаклю загалом. «Камера обскура» йде вже 5 років, було 17 рецензій, та хоч би хто полаяв (сміється), всі хвалять як саму виставу, так і вибір матеріалу. Виставу дивилися люди, які професійно займаються вивченням творчості Набокова — їм сподобалось, говорили, що режисер тонко відчув текст. Всю інсценізацію здійснив Євген Курман, він і переклав, у виставі немає жодного слова не з Набокова. Вистава вирішена в умовній формі,

відповідно й акторам необхідно було працювати в умовній манері, що не просто, слід заповнювати ту рамку, якою тебе обмежує режисер. Це, звісно, гра не за Станіславським (ти мені гачечок — я петельку), тут є і декларативність, і довгі відсторонені монологи. Як кінокадри, переходять один в другий епізоди вистави, це дещо нагадує публіцистичну манеру, та ми граємо гротесково. Але що таке публіцистичність, гротесковість? Головне, щоб було природно, щоб глядач і актор вірили в умовності, тоді й порозуміння є між сценою і залом. Глядачі аплодують нам іноді по 15 хвилин. Був у нас спектакль «Термін проживання закінчено» за п'єсою Варфоломеєва, що була надрукована в журналі «Театр». Я грав там головну роль. Вистава йшла на малій сцені. Глядачі виходили зі сльозами на очах, навіть молодь, яку сьогодні мало чим можна вразити, тишком витирала сльози. Ця вистава була дуже сильною, поставлена реалістично. Це було за часів перебудови, і тоді була модною певна провокативність, нині, можливо, вистава інакше сприймалася б. За виставою було знято фільм, щороку кілька разів його транслювали в ефірі. Саме за цю роль у 1992-му я отримав звання заслуженого артиста України.

— Щодо умовності гри. Чи важко було грати не з реальними предметами, а з їх зображеннями?

— Ми виходимо з того, що в театрі умовність неодмінно присутня. Сьогодні майже ніхто не їсть на сцені



Леонід Марченко — заслужений артист України, актор театру і кіно. Закінчив акторські курси студії при Державному театрі ім. І. Франка. Випускник Київського інституту театрального мистецтва ім. І.К.Карпенка-Карого 2003 року (театрознавець). В театрі з 1963 року. Знімався в 57 фільмах, зокрема: «Морська чайка» (1961), «В бій ідуть лише старики» (1973), «Ати-бати, йшли солдати...» (1976). Зараз грає у виставах ТЮГу: «Камера обскура», «Метаморфози», «Потоп», «Фігаро», «Король Дроздобород», «Різдвяна ніч», «Лис Микита», «Чарівна Пеппі».

справжню їжу, не п'є справжню горілку. Глядач сам домислює, дофантазовує. Не обов'язково виносити на сцену справжні парфуми, ставити на стіл справжній плов. Хоча була одна вистава в Олега Табакова, яку він привіз до Києва, там головний герой їсть протягом трьох годин на сцені тільки натуральну їжу, але ця форма вистави теж умовність. В «Камері обскура» умовність, як на мене, виправдана. Глядачам нецікаво дивитися, якщо вони можуть передбачити виставу наперед, коли використовуються давно знайомі прийоми.

– Вам цікавіше працювати з режисерами, які ставлять вас у чіткі рамки, чи з такими, що залишають простір для імпровізації?

– Важко говорити загалом, оскільки багато залежить від професійних і



■ Леонід Марченко у виставі «Камера обскура». Режисер Є. Курман. 1999. Театр юного глядача.

особистих якостей режисерів. Але неодмінно має бути контакт між актором і режисером. Наприклад, упав чайничок під час вистави, ти не повинен вставати і говорити: «Ой, вибачте», маєш імпровізувати, почуватися на сцені, як в житті, продовжувати грати. Є режисери, які вимагають від акторів, щоб вони привносили щось своє, а є актори, які грають, як маріонетки, не пропонуючи власних ідей.

– Вам не подобається театр, де актори – маріонетки?

– Ні, абсолютно. Часом дивишся спектакль і розумієш, що тут режисер не дає акторам зробити жодного зайвого руху, жесту. Хоча серед таких режисерів є багато талановитих, професійних, але мені це, як правило, нецікаво. Тут також багато що залежить від актора, який повинен уміти ці обмеження накласти на власну особистість, зробити органічними для себе.

– Як ви ставитесь до своїх персонажів, чи

вони якось співвідносяться з вашим внутрішнім світом? Чи буває так, що ви граєте людей, які в житті були б вам неприємні?

– Коли режисер призначає актора на роль, він враховує, чи підходить актор на роль своїми індивідуальними якостями, зовнішністю. Хоча на зовнішність іноді можна і не зважати, наприклад, красеня може грати чоловік негарний, але дуже розумний. Одного разу, даючи інтерв'ю на телебаченні, кажу: «Вибачте, у мене трагедія». «Ой, що таке?» – занепокоїлись. «Я некрасивий, але дуже розумний,» – відповідаю (сміється). Багато важать душевні якості, спосіб мислення, сила впливу на людей. Зовнішність може бути відмінною, але внутрішньо актор завжди повинен бути схожим на той образ, характер, який бачить режисер у цьому персонажі. От, наприклад, Леонід Биков у житті був таким, як і на екрані. Звісно, плюс акторська майстерність.

– Ви багато працюєте в театрі й кіно. У чому ж відмінність між грою на сцені і перед камерою, що ближче особисто вам?

– Мій друг Валентин Шестопалов нещодавно згадував такий епізод. Його запитали: «Чому ви, актор театру, розмінюєтесь на серіали?». Відповідь була такою: «Театр – це для мене все, а те, що поза ним, може бути, а може і не бути». Це чудово сказано. Я з 9-ти років знімаюсь у кіно. Кінорежисери люблять знімати саме театральних акторів, вони «міцніші», бо пройшли хорошу школу, вони грають більш зосереджено. Вважається, що серіали – це халтура. Але що таке «халтура»? Серіали дивляться мільйони людей, а в театральній залі – 500, тому й відповідальність має бути більшою. Для театральних акторів зйомки в кіно – це радше матеріальний стимул, але коли зануришся, стає також і цікаво.

– Розкажіть про фільм, у якому ви зараз знімаєтесь.

– Це комерційний проект – перший український трилер «Мертвий, живий, небезпечний» режисера Сергія Крутіна. Він ще в процесі створення. А останній мій фільм, який уже майже повністю знято, – «Солодкі сни» (режисер Давиденко), прем'єра незабаром відбудеться у Будинку кіно. Гадаю, що це цікава інтелектуальна стрічка, в ній розказано історію акторів, які мріяли зіграти свої ролі,

але не зіграли їх. Знято фільм за сценарієм Пархоменка і Кігтьової.

– Які кіноролі найбільше запам'ятали

– Я знявся у 57 фільмах, як у головних, так і в епізодичних ролях («Стара фортеця» за Бєляєвим, «Албати, йшли солдати», «В бій ідуть лише старики»). Хочу згадати про Леоніда Бикова. Його екранний образ сором'язливого, хорошого хлопця відповідав його справжній сутності. Мені пощастило знятися в двох його фільмах, бути у гарних стосунках просидіти з ним не одну рибалку. Биковим мріяли працювати всі прапирити в його знімальну групу буцімт щастям. Він ніколи не підвищував голос на тих, з ким працював, орієнтувався в тому, що потрібно робити тільки часом просив: «Тихо, тихо. На майданчику!» Він дуже любив тишу, через те, що вона зосереджує людину, навіть ошляхетнює.

– Нещодавно ТЮГ на Липках святкує свій 80-й ювілей. Розкажіть про свою роботу у цьому театрі, як ви прийшли до ТЮГ?

– У ТЮГові я працюю вже 42 роки після студії театру імені Франка, де моїм головним учителем був Мар'я Михайлович Крушельницький. Серед інших педагогів була і Наталія Ужвій. Потім я закінчив театральний інститут, театрознавчий факультет. Ще раніше – річковий технікум, був капітаном, водив двоповерховий пароплав «Київ–Херсон», хоча коли випускався, мене жартома просили пообіцяти, що ніколи не стану за штурвал, бо в технікумі я постійно займався самодіяльністю.

Коли влаштувався в театр, був худеньким, маленьким, вертким, уж знімався в кіно. Мав іти у театр імені Франка, але мені відрадили – там потрібен був інший типаж. Володимир Оглоблін порадив іти в ТЮГ, де я одразу отримав багато ролей. Мені якось запросили в Театр російської драми і, обдумуючи пропозицію, зрозумів, що всі ролі, які я б міг і хотіти грати, там грає Олег Борисов. Я подумав: «Навіщо мені там сидіти без ролей, якщо в ТЮГові я можу грати схожі ролі?». Працюю тут і досі. Зранку ми граємо для дітей, а ввечері – для дорослих («Фігаро», «Ромео і Джульєтта», «Геда Габлер», «Смак меду», «Термін проживання закінчено», «Камера обскура»). Усіх запрошую.